

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Research ArticleSubject Area
Fine Arts, Graphic DesignVol: 8
Issue: 58
Year: 2022
Pp: 808-815Arrival
25 February 2022
Published
30 April 2022
Article ID 62148Doi Number
<http://dx.doi.org/10.31576/smryj.62148>**How to Cite This Article**
Gür, C. & Çakmak, A. (2022). "Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(58): 808-815

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması¹

Validity And Reliability Study Of Disruptive Behavior Scale For Adolescents

Cemile GÜR ¹ Aygen ÇAKMAK ² ¹ Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale, Türkiye² Doç.Dr. Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Kırıkkale, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada "Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği- EYDÖ(Disruptive Behavior Scale for Adolescents (DISBA))"nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi liselere devam eden 15-18 yaş aralığında 588 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan öğrencilere ve ailelerine ait demografik bilgileri elde etmek amacıyla Genel Bilgi Formu ve öğrencilerin yıkıcı davranışlarını değerlendirmek için Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği (Disruptive Behavior Scale for Adolescents (DISBA)) kullanılmıştır.

Araştırmada ölçeğin geçerlilik çalışmaları kapsamında kapsam geçerliği ve yapı geçerliği, güvenilirlik kapsamında Cronbach Alfa (α) katsayısı hesaplanmıştır. Güvenirlik kapsamında Cronbach alfa katsayısı tüm ölçek için 0,97 bulunmuştur. Türkçe'ye uyarlama süreci sonrasında ölçek 29 maddeden ve agresif okul davranışı, sınıfa meydan okuma, okulun önemsizliği ve otoriteye meydan okuma üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0 en yüksek puan 87'dir. Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği; 15-18 yaş aralığındaki ergenlerin yıkıcı davranışlarını değerlendirmede kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yıkıcı davranış, Ergenlik Dönemi, Lise Öğrencisi, Geçerlik ve Güvenirlik

ABSTRACT

In this study, it is aimed to conduct the validity and reliability study of the "Disruptive Behavior Scale for Adolescents" (DISBA). The study group of the research consisted of 588 students who go to high schools every day between the ages of 15-18, which affiliated to Osmaniye Provincial Directorate of National Education in the 2020-2021 academic year. In the study, the General Information Form was used to obtain demographic information about the students and their families prepared by the researcher, and the DISBA was used to evaluate the destructive behaviors of the students.

In the study, content validity and construct validity were calculated within the scope of validity studies of the scale, and coefficient of Cronbach Alpha was calculated within the scope of reliability. Within the scope of reliability, the coefficient of Cronbach's alpha was found to be 0.97 for the whole scale. After the adaptation process into Turkish, the scale consists of 29 items and four sub-dimensions for as aggressive school behavior, challenging to class, the insignificance of the school, and challenging to authority. The lowest point that can be taken from the scale is 0, and the highest point is 87. Disruptive Behavior Scale for Adolescents; it has been concluded that it is a valid and reliable scale that can be used to evaluate the disruptive behaviors of adolescents between the ages of 15-18.

Keywords: Disruptive Behavior, Adolescence, High School Student, Validity And Reliability

GİRİŞ

Ergenlik dönemi, bireyin kendi bedeninde ve zihninde arayışa çıktığı bir dönemdir. Birey kendi öz değerlendirmelerini yaparak sınırlarını belirlemek ve bilmek ister. Genellikle ergen bu dönemde "Ben nereden geldim ?, Benim bu dünyadaki amacım ne ?, Ben kimim ?" gibi sorulara cevap bulmak için uğraşır (Muss, 1988 Akt.Tunç ve Kolburan, 2019).

Bireyler genellikle çocuklukta görülen sorunları ya kendi yaratıcılıkları ile ya da ailenin desteğiyle çözüme kavuşturabilirlerken, ergenlik döneminde sorunların çözümü zorlaşmakta ve ergen bocalamaktadır. Birey ergenlik döneminde hem kimlik karmaşası yaşarken hem de fiziki görünümü de ön plana daha çok çıkmaktadır. Ergen bu dönemde genellikle kendi iç dünyasında ve aile içinde çok fazla çatışma yaşamaktadır. Dünyayı kendi gözünden görerek genellikle aile bireylerinin onu anlamadığını savunmaktadır (Balci, 2019). Ergenler sosyalleşmeye başladıklarında pek çok faktörden etkilenirler ve topluma uyum sağlamaya çabalarken kendi kişiliklerini şekillendirmeye de çalışırlar (Norşenli, 2009). Ergenlik, kişiliğin yapılandırılması ve oluşturulmasında en önemli dönemlerden biri olarak kabul edilmektedir Ayrıca, zihinsel ve davranışsal bozuklukların ortaya çıkabileceği çok önemli bir zamandır. Zihinsel ve davranışsal bozukluğu olan ergenlerin erken dönemde fark edilerek müdahale edilmesi de çok önemlidir (Karimy ve diğerleri, 2013).

¹ Bu çalışma birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir

Bu dönemde ortaya çıkan davranış sorunlarının ilerleyen zamanlarda da ilerleyerek devam edebilmektedir. Bu nedenle, öğrenciler arasında bu tür davranışların tespit edilmesi ve bu davranışlara doğru bir şekilde müdahale edilmesi gerekmektedir (Stringaris ve diğerleri, 2013). Çocukluk ve ergenlik yıllarında özellikle karşıt olma karşı gelme bozukluğu ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), davranış bozukluğu, dahil olmak üzere yıkıcı davranış bozuklukları çocuklarda ortaya çıkabilir ve davranış problemleri okul hayatında da ortaya çıkan birçok problem ve zorluklarla ilişkili olabilir. Bu problemlere sahip bireylerde yaşamlarının devamında da sık sık otoriteye karşı çıkma, ani sinir krizleri, yalan söyleme ve çalma gibi diğer anti-sosyal davranışlar görülebilmektedir (Undheim ve diğerleri, 2016).

Günümüzde ergenlikte bu yıkıcı davranışların ortaya çıkması konusunda çok az araştırma yapılmıştır. Yapılan bir araştırmaya göre demografik özelliklere bağlı olarak ergenlerin %6'sı bu yıkıcı davranışlara sahiptir (Dray ve diğerleri, 2016). Yıkıcı davranışlara sahip olan öğrenciler özellikle akademik başarısızlık, okulu bırakma, öğretmenlerle ya da sınıf arkadaşlarıyla iletişim problemleri yaşama, uyuşturucu, alkol gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı gibi riskli davranışları gösterme eğiliminde bulunmaktadır (Nock ve diğerleri, 2006). Yıkıcı davranışlara sahip olan öğrenciler hem diğer öğrencilerin öğrenme süreçlerini etkilemekte hem de öğretmenin öğretme yeteneğini ve düzenini kesintiye uğratarak okulun ve sınıfın iklimini olumsuz etkilemektedir (Masood ve diğerleri, 2008).

Ergenlerin yaşadığı ortamın sosyo-ekonomik koşulları, suç oranları, ateşli silahlara ve uyuşturuculara maruz kalma ve şiddete açık olma durumu, saldırı gibi yıkıcı davranışları etkiler. Ergenlik döneminde aile ilişkileri kadar arkadaş çevresi de önemlidir. Bazı çocuklar makul bir evde yetiştirilse de, yaşatlarını rol model alıp saldırgan davranışlar sergileyebilirler. Sosyalleşme ve bir grup içinde var olma, kabul görme ve lider olma arzusu desteklenmek istedikleri çevreye zarar veren davranışlarda bulunmalarına yol açabilir (Yılmaz, 2008). Yıkıcı davranışlar; okula, okul eşyalarına, öğretmene ve okul yönetimine karşı tutumları da kapsayan birden çok davranış da içinde barındırır (Karimy ve diğerleri, 2018). Yıkıcı davranışların ergenlik döneminde daha çok görülmesi ve bu dönemin de lise öğrenim kısmına denk gelmesi sebebiyle hem akademik başarının olumsuz etkilenmesi hem de bu davranışların ergenlik döneminde fark edilerek müdahale edilip kalıcılığının azaltılması bakımından kritik önem taşımaktadır. Yıkıcı davranışları olan ergenlerde; aileleri, bireyin kendisini ve öğretmenleri de içine alan müdahale programlarla bu davranışların çocukların ilerideki yaşamlarını olumsuz bir şekilde etkilemesinin önüne geçilebilmektedir.

Ülkemizdeki yıkıcı davranışları değerlendirmek amacıyla ergenlik dönemi için sıklıkla kullanılan ölçekler 1994 yılında Kadir Özer tarafından geçerliliği güvenilirliği yapılan "Sürekli Öfke ve İfade Tarz Ölçeği", Otrar (2009) tarafından geçerliliği güvenilirliği yapılan "Saldırganlık Envanteri", Ercan ve diğerleri (2016) tarafından geçerliliği güvenilirliği yapılan "Karşıt Olma Karşıt Gelme Bozukluğu Belirleme Formu"dur. Bu ölçekler yıkıcı davranışların sadece bir kısmını ölçmektedir. Bu nedenle uygulanabilirlikte sınırlılıklar bulunmaktadır. Dolayısıyla ülkemizde yıkıcı davranışları belirli kapsamlarda ölçmek için bir ölçme aracına gereksinim olduğu düşünülmektedir. Tüm bunlar düşünüldüğünde Karimy ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen "Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği'nin (Disruptive behavior scale for adolescents (DISBA)) Ergenler Üzerinde Geçerlilik Güvenirlik Çalışmasının yapılması amaçlanarak bu davranışların bu dönemde fark edilip müdahale edilerek ileride oluşabilecek madde bağımlılığı, saldırganlık, şiddet gibi davranışların önüne geçilebileceği ön görülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmada, 15-18 yaş aralığındaki ergenlerin yıkıcı davranış düzeylerini değerlendirmek amacıyla Karimy, Fakhri, Vali, Vali, Veiga, Stein & Araban (2018) tarafından geliştirilen ve psikometrik özellikleri incelenen "Disruptive Behavior Scale for Adolescents (DISBA)" isimli ölçeğin Türk kültürüne ve diline uyarlama çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Osmaniye İli Kadirli İlçesinde 2020-2021 öğrenim yılında tüm lise kademelerinde eğitim-öğrenimine devam eden ve yapılan araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden lise öğrencileri oluşturmaktadır.

Osmaniye İli Kadirli İlçesinde yer alan liseler Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün internet sayfasından alınmıştır. Çalışma grubunu, Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Kadirli İlçesinde bulunan basit tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenen altı lise ve bu liselerde eğitim ve öğretime devam eden 15-18 yaş aralığında 588 öğrenci oluşturmuştur. Pandemi nedeniyle veriler yüz yüze toplanamadığından okulların idarecileriyle görüşülerek online olarak verilerin toplanabileceği belirlenmiştir. Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırmanın yapılabilmesi gerekli izinler alınmış aynı zamanda çalışmanın izin alınan

okullarda yapılabilmesi amacıyla Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli etik izin alınmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan 15-18 yaş aralığındaki ergen ve ailelerine ilişkin demografik özellikler Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo.1 Araştırmaya Dahil Edilen Ergen ve Ailelerine İlişkin Demografik Özellikler

Değişkenler	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	408	69,4
	Erkek	180	30,6
Yaş	15	156	26,5
	16	173	29,4
	17	174	29,6
	18	85	14,5
Sınıf	9	176	29,9
	10	156	26,5
	11	160	27,2
	12	96	16,3
Kardeş sayısı	Tek çocuk	32	5,4
	Bir kardeş	80	13,6
	2 ve üzeri kardeş	476	81,0
Aile tipi	Çekirdek	523	88,9
	Geniş	65	11,1
Anne Eğitim	İlkokul	285	48,5
	Ortaokul	112	19,0
	Lise	129	21,9
	Üniversite	62	10,5
Baba Eğitim	İlkokul	191	32,5
	Ortaokul	128	21,8
	Lise	179	30,4
	Üniversite	90	15,3
Toplam		588	100

Tablo 1 incelendiğinde, ergenlerin % 69,4'ü kız, % 30,6'sı erkektir. Yaş dağılımları incelendiğinde, % 26,5'i 15 yaş, % 29,4'ü 16 yaş, % 29,6'sı 17 yaş ve % 14,52'si 18 yaş grubundadır. Sınıf dağılımına göre, %29,9'u 9.sınıfa devam ederken %16,3'ü 12.sınıfa devam etmektedir. Ergenlerin kardeş sayısı dağılımları incelendiğinde, %81'inin 2 ve üzeri kardeşe sahip olduğu belirlenmiştir. Aile yapısına göre ergenlerin %88,9'u çekirdek aileye %11,1'i geniş aileye sahiptir. Anne baba eğitim durumuna göre, ergenlerin annelerinin %48,5'inin, babalarının ise %32,5'inin ilkökul mezunu olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Genel Bilgi Formu: Genel Bilgi Formu araştırmaya dahil olan ergen ve aileleri hakkında demografik bilgilerin (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, aile tipi, anne-baba eğitim durumu) belirlenmesi için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği (Disruptive Behavior Scale for Adolescents (DISBA)):

Karimy, Fakhri, Vali, Vali, Veiga, Stein & Araban (2018) tarafından geliştirilen "Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği" (Disruptive Behavior Scale for Adolescents (DISBA)) lise öğrencilerinin yıkıcı davranışlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiş bir ölçektir.

Ölçek, 15-18 yaş arası ergenler tarafından doldurulabilen 29 madde 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar sırasıyla; Agresif Okul Davranışı, Sınıfa Meydan Okuma, Okulun Önemsizliği, Otoriteye (Okul Yetkililerine) Meydan Okuma şeklindedir. Ölçek maddeleri 4'lü likert tipi olup Asla (0), Nadiren (1), Genellikle (2) ve Her Zaman (3) şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için yapılan faktör analizi sonucunda 29 maddeden oluşan dört faktörlü ve varyansın %59'unu açıklayan bir yapı göstermiştir. Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği 0,77 ile 0,91 arasında değişen iyi bir iç tutarlılığa sahip olup, test tekrar test güvenilirliği 0,85'tir. Doğrulamalı faktör analizi sonucunda yapısal modelin verilere iyi uyum sağladığı belirlenmiştir ($\chi^2 = 17.16$, $df = 7.4$, $p = 0.02$; $GFI = 0.91$, $NFI = 0.92$, $CFI = 0.96$).

Uyarlama İşlemleri

Araştırmada "Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği'nin (EYDÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması için öncelikle ölçeği geliştiren Karim ve ark. (2018)'dan gerekli izinler alınmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama sürecindeki çeviri sürecinde ölçeğin orijinal diline ve Türkçe'ye hâkim iki yabancı dil uzmanından yararlanılmıştır. Uzman paneli semantik eşdeğerlik açısından üç yabancı dil uzmanının katılımıyla; deyimsel eşdeğerlik açısından üç Türk dili uzmanının katılımıyla, deneysel ve kavramsal eşdeğerlik açısından ise üç alan uzmanının katılımıyla

gerçekleşmiş ve ardından geri çevirme sürecine geçilmiştir. Geri çevirme sürecinde çeviri sürecindeki uzmanlardan farklı olarak iki yabancı dil uzmanı katılım göstermiştir. Pilot uygulama ve bilişsel inceleme süreci 37 ergenin katılımıyla gerçekleşmiştir. Diğer taraftan uyarılama sürecinde İngilizce alanında uzman 14 öğretmen dil geçerliği için; güvenilirlik analizleri ve yapı geçerliği için ise 588 ergen katılım göstermiş ve yapılan analizler sonucunda ölçeğin son sürümü elde edilmiştir.

Araştırmada öncelikle 15-18 yaş aralığındaki 588 ergenden elde edilen veriler için ölçekten alınan ortalama puan üzerinden normallik testleri yapılmıştır. Ortalama puan üzerinden betimsel yöntemler ile ölçeğe ait dağılımın normallığı incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları incelendiğinde ise $p < ,05$ olduğu görülmüş ve normallik şartını sağlamadığı anlaşılmıştır. Fakat, dağılımın normallığı için Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları dışında grafiksel ve betimsel yöntemlerin de değerlendirilmesi gerektiği önerildiğinden (Abbott, 2011; Gnanadesikan, 1997; Hair vd, 2010; McKillup, 2012; Stevens, 2009; Thode, 2002) ayrıca, çarpıklık ve basıklık katsayılarının -3 ile +3 arasında olması normal dağılım gösterdiğine işaret etmektedir (Tan, 2008). Bu çalışmada kullanılan “Ergenler için Yıkıcı Davranış Ölçeği (EYDÖ)” için verilerin dağılımının normal olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2 Verilerin dağılımına ait betimsel istatistik sonuçları

	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Min	Maks	Kolmogorov Simirnov
AOD	12,24	,37	-,96	2,78	,00	33,82	,00
SMO	6,78	,43	-,18	2,34	,00	18,00	,00
OÖ	7,74	,46	-,14	,79	,00	18,00	,00
OMO	5,05	,39	-,65	2,85	,00	13,00	,00
EYDÖ	31,90	,38	-,76	2,49	,00	80,04	,00

AOD: Agresif okul davranışı; SMO: Sınıfa meydan okuma; OÖ: Okulun önemsizliği; OMO: Otoriteye meydan okuma; EYDÖ: Ergenler için yıkıcı davranış ölçeği

BULGULAR

Bu bölümde ölçeğin geçerliğe ve güvenilirliğe ilişkin bulgular yer almaktadır.

Kapsam ve Dil Geçerliği

Öncelikle uyarılama sürecinin ilk adımı olan çeviri sürecinde ana dili Türkçe, yabancı dili ise İngilizce olan iki yabancı dil uzmanının katılımıyla orijinal ölçek Türkçe’ye çevrilmiştir. Çeviri sürecinin ardından ölçeğin istenilen seviyede olup olmadığı ve özgürlük derecesinin uygunluğunun belirlenmesi amacıyla kelimelerin ve/veya cümlelerin farklı anlamlarda kullanılıp kullanılmadığı incelenmiş, dil bilgisi hataları sonucunda ortaya çıkan anlam kaymalarının olup olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca, maddelerin kültürel olarak anlam değiştirip değiştirmediği ve bir maddenin kültürel olarak hedef kitleye uygulanmasının uygun olup olmadığı incelenmiş, maddelerin uyarılan kültürde de aynı kavrama karşılık gelip gelmediği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, uzman paneli ile ölçeğin anlamsal, deyimsel, deneysel ve kavramsal eşdeğerlik düzeyleri araştırılmıştır. Bu bağlamda, her bir maddenin Türk kültüründe de aynı kavrama karşılık geldiği ve araştırmanın amacı yönünden içeriğini ölçtüğü belirlenmiştir. Sonuç olarak gerek yabancı dil gerek Türk dili gerekse alan uzmanlarının görüşleri dikkate alınmış ve bu görüşler doğrultusunda Türk kültür ve diline uygun şekilde maddeler tekrar düzenlenmiştir.

Semantik ve uzman paneli sürecinin ardından ana dili Türkçe, yabancı dili ise İngilizce olan çeviri sürecindekilerden farklı iki yabancı dil uzmanının katılımıyla geri çevirme sürecinde maddelerin birbirleri ile uyumlu olup olmadığı incelenmiş ve her bir maddenin ortalama puanı elde edilmiştir.

Geri çevirme sürecinin ardından 37 ergenin katılımıyla soruların anlaşılabilirliği araştırılmış, kolay anlaşılmayan maddelere yönelik katılımcılardan alınan görüşler doğrultusunda araştırmacı tarafından ilgili maddeler tekrar gözden geçirilmiş ve sonuç olarak nihai ölçek elde edilmiştir. Nitekim her bir maddenin 30-40 adayın katılımı ile aynı şekilde anlaşılması garanti edilmelidir (Borsa ve diğerleri, 2012).

Geri çevirme sürecinin ardından dil geçerliğinin araştırılması amacıyla alanında uzman 14 İngilizce öğretmenin katılımıyla (iştirak ile) dil geçerliği süreci başlamıştır. Ölçeğin öncelikle orijinal (ilk) hali, aradan geçen 2 haftalık süre sonunda ölçeğin Türkçe’ye çevrilerek uyarılmış hali tekrar aynı gruba uygulanmıştır. Elde edilen SPSS programına aktarılmış ve eşleştirilmiş örneklem t-testi ile orijinal ölçeğe ve Türkçe uyarılmasına ait maddelerin ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığı incelenmiştir. Veri analizi sonucunda gerçekleşen bulgular Tablo 3’te ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 3 Dil geçerliğine ilişkin analiz sonuçları

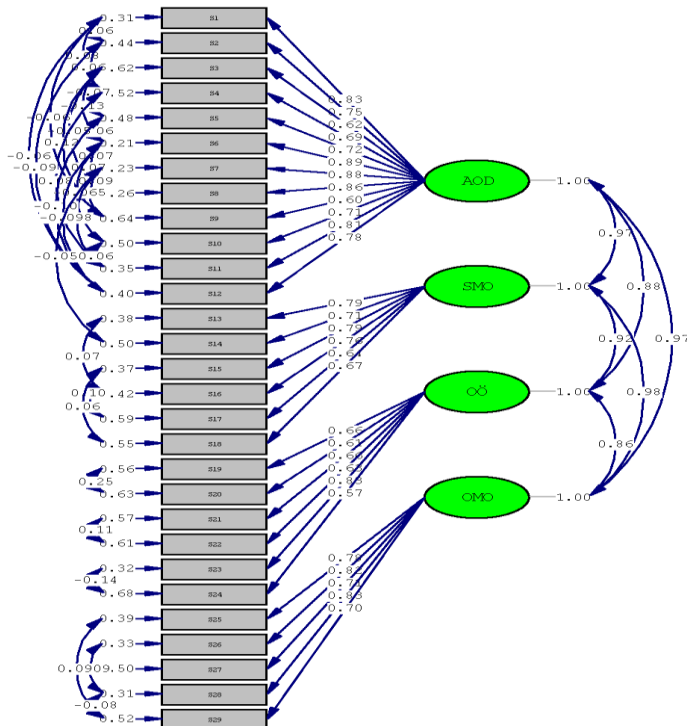
Madde	Dil	SS	t	p	Madde	Dil	SS	t	p
M1	İngilizce	-	-	-	M16	İngilizce	,92	0,29	,78
	Türkçe					Türkçe			
M2	İngilizce	,27	1,00	,34	M17	İngilizce	1,20	-0,89	,39

M3	Türkçe				M18	Türkçe			
	İngilizce	,80	-1,00	,34		İngilizce	,80	-1,00	,34
M4	Türkçe				M19	Türkçe			
	İngilizce	-	-	-		İngilizce	1,05	-0,76	,46
M5	Türkçe				M20	Türkçe			
	İngilizce	,27	-1,00	,34		İngilizce	1,27	0,21	,84
M6	Türkçe				M21	Türkçe			
	İngilizce	-	-	-		İngilizce	,89	-0,90	,39
M7	Türkçe				M22	Türkçe			
	İngilizce	,27	1,00	,34		İngilizce	1,56	0,34	,74
M8	Türkçe				M23	Türkçe			
	İngilizce	,55	0,00	1,00		İngilizce	1,21	0,22	,83
M9	Türkçe				M24	Türkçe			
	İngilizce	,47	-0,56	,58		İngilizce	,89	-0,90	,39
M10	Türkçe				M25	Türkçe			
	İngilizce	1,23	0,43	,67		İngilizce	1,59	0,67	,51
M11	Türkçe				M26	Türkçe			
	İngilizce	1,20	0,89	,39		İngilizce	1,57	0,00	1,00
M12	Türkçe				M27	Türkçe			
	İngilizce	1,07	0,25	,81		İngilizce	,96	0,00	1,00
M13	Türkçe				M28	Türkçe			
	İngilizce	,95	-0,56	,58		İngilizce	1,14	0,23	,82
M14	Türkçe				M29	Türkçe			
	İngilizce	1,03	0,52	,61		İngilizce	,97	0,82	,43
M15	Türkçe					Türkçe			
	İngilizce	1,29	0,41	,69					
	Türkçe								

Tablo 3 incelendiğinde, orijinal ölçeğe ve Türkçe uyarlanmasına ait maddelerin ortalama puanları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark ve farklılaşma olmadığı görülerek ($p>,05$). Sonuç olarak, ölçeğin orijinal(İngilizce) ve Türkçe formatına çevrilen maddelerin aynı anlamı içerdiği belirlenmiştir.

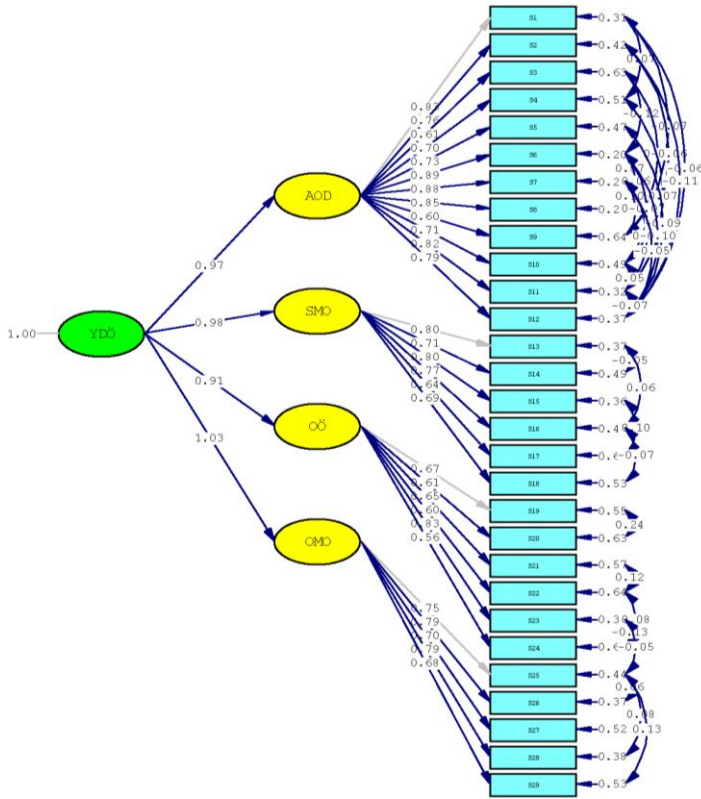
Yapı Geçerliği

Bu araştırmada ölçeğin yapı geçerliğinin araştırılması amacıyla 588 veri üzerinden birinci ve ikinci düzey DFA yapılmıştır. 29 madde üzerinden başlanan analiz süreci sonucunda; maddelerin tümünde t değerlerinin ,05 düzeyinde anlamlı olduğu; faktör yüklerinin ,30'un altında olmadığı; standart çözümlere ait hata varyans değerlerinin ise ,90'ın üzerinde olmadığı görülmüştür. Birinci düzey DFA analizi sonucunda RMSEA değerinin ,10; χ^2 derecesini serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen χ^2/df değerinin 7,35 olduğu görülmüş ve istenilen uyum aralığına düşmediği belirlenmiştir. Bu bağlamda önerilen modifikasyonlar yapılmış ve modifikasyonlar sonucunda elde edilen birinci düzey DFA analizine ait standart katsayılar yol diyagramı biçiminde Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1 Modifikasyonlar sonucunda birinci düzey DFA analizine ait standart katsayılar yol diyagramı

Birinci düzey DFA analizinin ardından ikinci düzey DFA analizi sürecine geçilmiş ve yine maddelerin tümünde t değerlerinin ,05 düzeyinde anlamlı olduğu; faktör yüklerinin ,30'dan aşağı olmadığı; standart çözümlere ilişkin hata varyans değerlerinin ise ,90'ın üzerinde olmadığı görülmüştür. İkinci düzey DFA analizi sonucunda RMSEA değerinin ,11; χ^2 derecesini serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen χ^2/df değerinin ise 7,41 olduğu görülmüş ve istenilen uyum aralığına düşmediği belirlenmiştir. Bu bağlamda önerilen modifikasyonlar yapılmış ve modifikasyonlar sonucunda elde edilen ikinci düzey DFA analizine ait standart katsayılar yol diyagramı biçiminde Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2 Modifikasyonlar sonucunda ikinci düzey DFA analizine ait standart katsayılar yol diyagramı

Modifikasyon öncesi ve sonrasına ait birinci ve ikinci düzey DFA analizi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4 Birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

	Mükemmel uyum aralığı	Kabul edilebilir uyum aralığı	Birinci düzey		İkinci düzey		Birinci ve ikinci düzey DFA sonucu
			MÖ	MS	MÖ	MS	
χ^2/df	≤ 3	3-5	7,35	4,89	7,41	4,88	Kabul edilebilir uyum
RMSEA	$\leq ,05$	,05-,.08	,10	,08	,11	,08	Kabul edilebilir uyum
S-RMR	$\leq ,05$	,05-,.10	,05	,04	,05	,04	Mükemmel uyum
CFI	$\geq ,95$	,90-95	,97	,98	,97	,98	Mükemmel uyum

MÖ: Modifikasyon öncesi; MS: Modifikasyon sonrası

Tablo 4'e göre, modifikasyon sonrası birinci ve ikinci düzey DFA sonuçları incelendiğinde χ^2/df değeri ile RMSEA değerinin kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu görülmüştür. S-RMR değeri ile CFI değerinin ise mükemmel uyuma karşılık geldiği görülmüştür.

Güvenirlilik Analizi

Ölçeğin yapı geçerliği sağlandıktan sonra 29 madde üzerinden güvenirlilik analizi sürecini geçilmiştir. Ölçeğin güvenirliliği 588 veri üzerinden Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ile hem alt boyutlar için hem de ölçeğin tamamı için araştırılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 5'te ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 5 Güvenirliliğe ilişkin sonuçlar

	AOD	SMO	OÖ	OMO	EYDÖ
Cronbach Alfa	,93	,86	,83	,87	,97

AOD: Agresif okul davranışı; SMO: Sınıfa meydan okuma; OÖ: Okulun önemsizliği; OMO: Otoriteye meydan okuma; EYDÖ: Ergenler için yıkıcı davranış ölçeği

Tablo 5 incelendiğinde, ölçeğin güvenilirliğinin olması için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının "Agresif okul davranışı" alt boyutu için ,93; "Sınıfa meydan okuma" alt boyutu için ,86; "Okulun önemsizliği" alt boyutu için ,83; "Otoriteye meydan okuma" alt boyutu için ,87 ve ölçeğin tamamı için ise ,97 olduğu

görülmüştür. Bu bağlamda, ölçeğin gerek alt boyutları gerekse tamamı açısından yüksek güvenilirliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği'nin geçerlik güvenirlik analizlerinin yapılması amaçlanmıştır. İlk olarak ölçme aracının dil geçerliliği çalışmalarında Türkçe ve İngilizceye çevrilerek uygulanmış olan formlar arasındaki maddelerin ortalama puanları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farkın bulunmadığı ve İngilizce-Türkçe olan iki formun puanlar arası tutarlılık düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, maddelerin kültürel olarak anlam değiştirip değiştirmediği ve bir maddenin kültürel olarak hedef kitleye uygulanmasının uygun olup olmadığı incelenmiş, maddelerin uyarlanan kültürde de aynı kavrama karşılık gelip gelmediği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, uzman paneli ile ölçeğin anlamsal, deyimsel, deneysel ve kavramsal eşdeğerlik düzeyleri araştırılarak kapsam geçerliğini sağladığı belirlenmiştir.

Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği'nin faktör yapısının belli olması nedeni ile yapı geçerliği süreci DFA ile yürütülmüştür. DFA analizi elde edilen sonuçta ,05 anlamlılık düzeyinde t değerlerinin 1,96'dan (Şimşek, 2007; Schumacker ve Lomax, 2010); faktör yük değerlerinin ise ,30'un (Harrington, 2009) üzerinde olması, standart çözümlere ait hata varyans değerlerinin de ,90'ın altında olması gerekmektedir. (Harrington, 2009). İncelenen uyum indekslerinde ise χ^2/df değerinin 2, 3 veya 5'in altında olması (Bollen, 1989), RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) değeri ,05 in altında olduğunda mükemmel, 05 ile ,08 arasında olduğunda ise kabul edilebilir veri uyumuna sirayet etmektedir. (Browne ve Cudeck, 1993). S-RMR (Standardized Root Mean Square Residual) değerinin ise ,10'un altında olması gerekmektedir (Kline, 2005). Ayrıca CFI (Comparative Fit Index) değerinin ,90 üzerinde olması ifade edilmiştir (Hu ve Bentler, 1999). Kline (2005) yaptığı çalışmasında belirtilen dört değer rapor edilmesinin yeterli bulunduğu görülmüştür.

Modifikasyon sonrası birinci düzey DFA sonuçları incelendiğinde χ^2/df değerinin 4,89; RMSEA değerinin ise ,08 olarak bulunduğu ve kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu görülmüştür. S-RMR değerinin ,04; CFI değerinin ise ,98 olduğu ve mükemmel uyuma karşılık geldiği belirlenmiştir. Diğer taraftan, modifikasyon sonrası ikinci düzey DFA sonuçları incelendiğinde χ^2/df değerinin 4,88; RMSEA değerinin ise ,08 olarak bulunduğu ve yine kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu görülmüştür. Ayrıca, S-RMR değerinin ,04; CFI değerinin ise ,98 olduğu ve mükemmel uyum gösterdiği belirlenmiştir. Bu bağlamda yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucuna göre 29 maddelik "Ergenler için Yıkıcı Davranış Ölçeği (EYDÖ)" isimli ölçeğin dört faktörlü (AOD: Agresif okul davranışı; SMO: Sınıfa meydan okuma; OÖ: Okulun önemsizliği; OMO: Otoriteye meydan okuma) yapısının ve ölçeğin tamamının yapı geçerliği doğrulanmıştır.

Ölçeğin güvenirligi konusunda Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı bire yaklaştıkça güvenirligin yükseldiği söylenmektedir. Ölçeğin güvenirligini Cronbach alfa güvenirlilik katsayısının ,60-,80 aralığında yer alması gösterirken, bu değer ,80 ve üzeri olması ise ölçeğin güvenirliginin yüksek olduğunu göstermektedir. (Büyüköztürk, 2004; Şencan, 2005). Ölçeğin güvenilir olması için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının "Agresif okul davranışı" alt boyutu için ,93; "Sınıfa meydan okuma" alt boyutu için ,86; "Okulun önemsizliği" alt boyutu için ,83; "Otoriteye meydan okuma" alt boyutu için ,87 ve ölçeğin tamamı için ise ,97 olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, ölçeğin gerek alt boyutları gerekse tamamı açısından yüksek güvenilirliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Analiz sonucunda, 29 maddelik "Disruptive Behavior Scale for Adolescents (DISBA)" isimli ölçek, 29 maddelik "Ergenler İçin Yıkıcı Davranış Ölçeği" şeklini almıştır. Ölçekten alınabilecek puanlar; en az 0 en fazla 87 olacak şekilde belirlenmiştir. Ölçekten elde edilen puanın yüksekliği, yıkıcı davranış seviyesinin belirlenmesini göstermektedir.

Yapılan bu çalışma ile Türkiye'de ergenlerde yıkıcı davranış düzeyini belirlememeye yönelik literatüre katkıda bulunmak ve bu alanda rehberlik etmeye yönelik ölçme aracı eksikliğini gidermek hedeflenmiştir. Yapılan analizlerden ve çalışma sonucundan hareket edildiğinde ortaya çıkan Türkçe formunun ergenler için yıkıcı davranış ölçeğinin geçerlik ve güvenirligi veriler aracılığıyla doğrulanmış bir ölçme aracı olduğu görülmüştür. Bu sebeple yıkıcı davranışlarla birlikte sıklıkla birlikte görülen (DEHB, saldırganlık) davranışları değerlendiren, geçerlik ve güvenirligi kanıtlanmış literatürde yer alan diğer ölçeklerle arasındaki ilişkiler incelenebilir. Tüm bunlara ek olarak farklı bölgelerde ve farklı örneklem gruplarıyla yapılacak olan çalışmalarla da ölçeğin ölçme gücüne katkı vereceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Balcı, E. (2019). *Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Saldırganlık Ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Bollen, K. A. (1989). A new incremental fit index for general structural equation models, *Sociological Methods & Research*, 17(3), 303-316.
- Browne, M., & Cudeck, R. (1993). *Alternative ways of testing structural equation models*. Testing Structural Equation Models London: Sage.
- Çelik, H. Ve Otrar M. (2009). Saldırganlık Envanterinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29(29), 101-120.
- Dray, J., Bowman, J., Freund, M., Campbell, E., Hodder, R., Lecathelinais, C., & Wiggers, J. (2016). Mental health problems in a regional population of Australian adolescents: association with socio-demographic characteristics. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 10(32), 1-11. doi:10.1186/s13034-016-0120-9
- Ercan, E., Ercan, E. S., Akyol-Ardıç, Ü. ve Uçar, S. (2016). Çocuklar için Saldırganlık Ölçeği Anne-Baba Formu:Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(Ek1), 77-84.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson R.E, Tatham, R., L. (2010). *Multivariate data analysis*. United States: Prentice-Hall, Inc
- Harrington, D. (2009). *Confirmatory factor analysis*. Oxford university press. Analysis. Seventh Edition, Pearson: New Jersey.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55.
- Karimy, M., Niknami, S., Heidarnia, A. R., Hajizadeh, I., & Montazeri, A. (2013). Prevalence and Determinants of Male Adolescents' Smoking in Iran: An Explanation Based on the Theory of Planned Behavior. *Iranian Red Crescent Medical Journal*, 15(3), 197-193. doi:10.5812/ircmj.3378
- Karimy, M., Fakhri, A., Vali, E., Vali, F., Veiga, F. H., Stein, L. A., & Araban, M. (2018). Disruptive behavior scale for adolescents (DISBA): development and psychometric properties. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 12(1), 1-7.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press.
- Masood, M., Zahra, A., Mansoor, S., Abbas, A., Fereshteh, S., Azhar, M. M.& Hassanzadeh, A. (2008). Effects of parent training on salivary cortisol in children and adolescents with disruptive behavior disorder. *Journal of research in medical sciences*, 13(2), 69-74.
- Nock, M. K., Kazdin, A., Hiripi, E., & Kessler, R. (2006). Prevalence, Subtypes, and Correlates of DSM-IV Conduct Disorder in the National Comorbidity Survey Replication. *Psychological Medicine*, 36(5), 699-710. doi:10.1017/S0033291706007082
- Schumacker R. E, Lomax R. G. A (2010). *Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. New York: Taylor & Francis Group.
- Stringaris, A., Maughan, B., Copeland, W. S., Costello, E., & Angold, A. (2013). Irritable Mood as a Symptom of Depression in Youth: Prevalence, Developmental, and Clinical Correlates in the Great Smoky Mountains Study. *Journal of the Amerikan Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 52(8), 831-840 . doi:https://doi.org/10.1016/j.jaac.2013.05.017
- Tan, Ş. (2008).Öğretimde ölçme ve değerlendirme KPSS el kitabı., 2. Baskı Ankara:Pegem Akademi.
- Tunç, Z., & Kolburan, Ş. (2019). Ergenlik Döneminde Benlik Saygısı ile Sigara Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Aydın Toplum ve İnsan*, 5(1), 55-70. https://dergipark.org.tr/tr/pub/aitdergi/issue/45818/578339 adresinden alındı
- Undheim, A. M., Lydersen, S., & Kayed, N. S. (2016). Do school teachers and primary contacts in residential youth care institutions recognize mental health problems in adolescents? *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 10(19), 1-11. doi:10.1186/s13034-016-0109-4